

KOVÁCS BÉLA

**A HÁZASSÁGKÖTÉSEK NÉHÁNY JELLEMZŐJE BÉLAPÁTFALVÁN
1703 ÉS 1980 KÖZÖTT**

Bélapátfalva Egertől északi irányban 25 kilométerre, a Bükk hegység lábánál fekvő nagyközség. Építészeti nevezetessége az 1232-ben alapított ciszterci apátság, amelynek bazilikális elrendezésű temploma a XVIII. században végzett helyreállítás után is megőrizte középkori formáját és hangulatát.

Az apátságot *II. Kilit (Cletus)* egri püspök (1224–1245) alapította a Bél-nemzetség szállásterületén, és adománybirtokainak egy része a nemzetségi birtokokból került ki. Feltételezhető, hogy az alapító is e nemzetség tagja lehetett.

Az apátságnak adományozott birtokok felsorolását először *Telegdi Csanád* egri püspök 1330-ban kiadott oklevele tartalmazza, amelyben *Kilit* püspök adományait erősíti meg. Ekkor Apátfalva, Királd, Horváti, Csokva, Mercse, Ostoros, Pázmánd, Arnót, Dochond, Medsa, Magy, Kisdukány Borsod vármegyei, valamint a Tisza melletti Velyn és Csen (3 halastóval) tartozott a birtokok közé.

Ezek közül azonban csak néhány lehetett az alapításkori adomány. Minden bizonnyal ilyen volt Apátfalva, amelynek latin neve ugyan először csak 1330-ban *Villa ante monasterium vulgariter Villa abbatis nuncupatur* formában tűnik fel az oklevélben, de 1338-ban már magyarul Apátfalvának hívják.

A XV. század végén már csak néhány szerzetes élt a monostorban. Az apáti címet és a javadalmakat a világi papság soraiba tartozó kommandátor apátoknak adományozták, így került 1495-ben *Bakócz Tamás* egri püspök kezére. Ettől kezdve 1548-ig a mindenkor egri püspök volt a monostor kommandátora. 1534-ben *Perényi Péter*, a protestáns hitre tért nagyhatalmú főúr elfoglalta nemcsak a püspök székyét, az egri várat, hanem a püspöki birtokok legnagyobb részét is magának szerezte meg. Feltehetően ekkortájt hagyhatták el a szerzetesek a lassan elnéptelenedő monostort. A hódoltság alatt továbbra is adományozták az apáti címet, de a birtokok egyre csökkenő jövedelméhez a kettős adózás miatt nehezebben jutottak hozzá a kedvezményezettek.

1678-ban *I. Lipót* az apátság birtokait 15 évre, majd 1693-ban újabb 5 évre az egri káptalannak adományozta. A káptalan 1700-ban átengedte a birtokokat az egri püspöki szemináriumnak. A földesúr csak kisebb majorságot alakított ki, és a jobbágyi szolgáltatásokból származó jövedelmét a részben általa működtetett vagy bérbeadott manufaktúrák bevételeiből akarta növelni. 1732-től elsősorban saját építkezéséhez állított fel tégláégető kemencéket, 1813 és 1847 között papírmalmát, 1834-től 1927-ig a keménycserépgyárát adta bérletbe. A jobbágyfelszabadítás után már csak a határ harmada maradt a szemináriumé, de 1945-ig a legnagyobb földterülettel rendelkező tulajdonosként továbbra is a falu földesura maradt.

Az 1908-ban külföldi tőkebefektetéssel megépült cementgyár nemcsak a korábban csak mezőgazdasággal foglalkozó népességének kínált új munkaalkalmat, hanem a távolabbi környék lakosainak is, akik közül többen megtelepedtek a faluban. A beköltözés az 1980-ra elkészült új, nagyteljesítményű gyár munkaslétszámának növekedésével tovább folytatódott és a falu korábban homogén népessége napjainkra már az ország minden részéből származó betelepültekkel bővült /1/.

Témánk szempontjából fontos, hogy a falunak már a középkorban plébániája volt és papja a hódoltság alatt sem hagyta el híveit. A XVII. század végétől filiaként ide tartozott Bükk-

KOVÁCS BÉLA

szentmárton, Mikófalva és Mónosbél, de a zömében protestáns Nagyvisnyó és Szilvásvárads katolikus híveinek lelki gondozását is végezték.

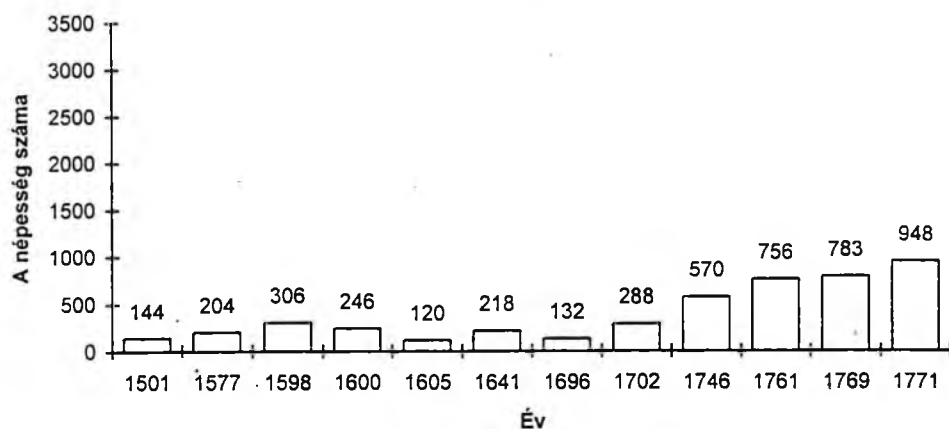
A falu XVI—XVIII. századi népességének számát 1785-ig általában csak a véletlenszerűen megmaradt porta- és jobbágyösszeírásokból tudjuk rekonstruálni, amelyek hol a családok, hol a házak számát adják meg. Mind a családok, mind a házak esetében úgy számoltunk, hogy a minimális lélekszám a forrásban közölt érték hatszorosa. Az alábbi táblázatnak a lélekszámra vonatkozó adatai tehát csak megközelítően igazak /2/.

*Bélapátfalva népességének száma
1501—1821*

Év	Népesség száma	1501 = 100 %	Számítási alap
1501	144	100,0	24 család
1558	144	100,0	24 család
1577	204	141,7	34 család
1598	306	212,5	51 ház
1599	282	195,8	47 ház
1600	246	170,8	41 ház
1601	240	166,7	40 ház
1603	180	125,0	30 ház
1605	120	83,3	20 ház
1641	218	151,4	53 család
1686	138	95,8	23 család
1696	132	91,7	22 család
1698	288	200,0	48 család
1702	288	200,0	48 család
1746	570	395,9	tényleges lélekszám
1761	756	525,0	126 család
1768	786	545,9	131 család
1769	783	543,7	tényleges lélekszám
1771	948	658,3	158 család
1802	1026	712,5	171 család
1813	1140	791,6	190 család
1818	1098	762,5	183 család
1821	1134	787,5	189 család

A HÁZASSÁGKÖTÉSEK NÉHÁNY JELLEMZŐJE BÉLAPÁTFALVÁN

A lakosság számának fokozatos növekedését 1501 és 1771 között az alábbi diagram szemlélteti:

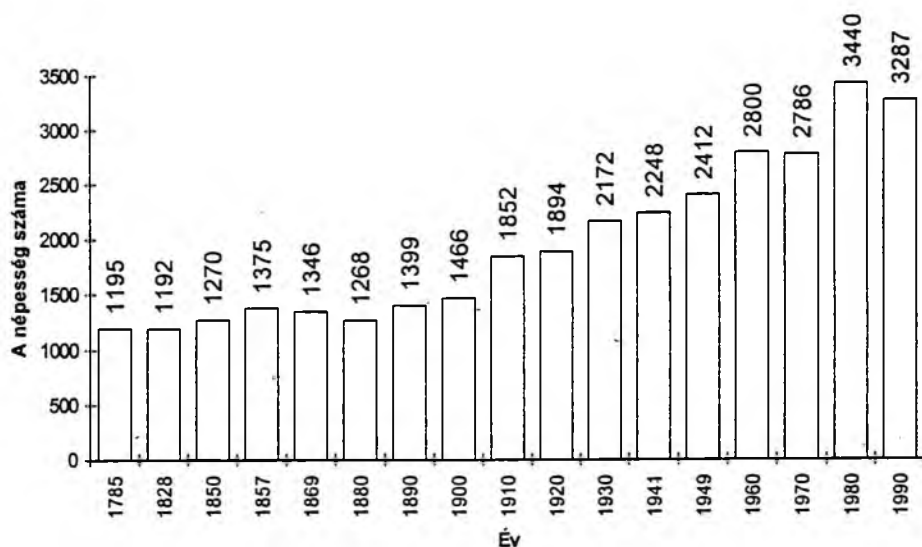

Bélapátfalva népességének száma, 1501–1771

A falu népességének vizsgálata során külön táblázatba foglaltuk az országos népszámlálások statisztikailag pontosnak tekinthető adatait /3/.

*Bélapátfalva népességének száma
1785–1990*

Év	Népesség	1785 = 100 %	Magyar	Szlovák	Román	Német	Egyéb
1785	1095	100,0					
1828	1192	108,9					
1850	1270	116,0					
1857	1375	125,5					
1869	1346	122,9					
1880	1268	115,8	1206	6		6	50
1890	1399	127,8					
1900	1466	133,9	1463	1		2	
1910	1852	169,1	1833		3	13	3
1920	1894	173,0	1880	1		9	4
1930	2172	198,4	2154	2		12	4
1941	2248	205,3	2239	1		6	1
1949	2412	220,3	2409	1		1	–
1960	2800	255,6	2796				3
1970	2786	254,3					
1980	3440	314,1	3433	1		6	–
1990	3287	300,2	3231	2		3	51

Bélapátfalva népességének száma, 1785—1990

A népszámlálások adatainak abszolút számai és az index számok azt bizonyítják, hogy Bélapátfalva népessége az utóbbi kétszáz évben, néhány válságos évtizedet kivéve folyamatosan, de nem azonos ütemben háromszorosára növekedett.

A táblázatból könnyen megállapíthatjuk ugyan, hogy két népszámlálás között milyen mértékben növekedett vagy csökkent a falu lakossága, de ha ezekből és a népmozgalom (házasság, születés, halálozás, el- és bevándorlás) adataiból a megfelelő statisztikai számításokat elvégezzük, akkor további következtetéseket is le tudunk vonni /4/.

A népmozgalom fontosabb adatai 1731 és 1880 között

Évkör	Házasság	Születés	Halál	Természetes szaporodás
1731—1740	70	287	160	127
1741—1750	60	360	164	196
1751—1760	84	322	120	202
1761—1770	110	292	277	15
1771—1780	104	373	245	128
1781—1790	112	373	259	114
1791—1800	128	349	277	72
1801—1810	138	458	326	132
1811—1820	122	443	377	66
1821—1830	113	424	421	3
1831—1840	151	442	359	83
1841—1850	156	510	513	3
1851—1860	106	536	427	109
1861—1870	143	541	564	-23
1871—1880	148	554	560	-6

A HÁZASSÁGKÖTÉSEK NÉHÁNY JELLEMZŐJE BÉLAPÁTFALVÁN

A népmozgalom fontosabb adatai 1786 és 1990 között

Évkör	A házasság- kötések száma	1000 főre eső házasságkötések száma	A szüle- tések száma	1000 főre eső szüle- tések száma	A halálo- zások száma	1000 főre eső halálo- zások száma	Természetes szaporodás
1786—1828 (44 év)	536	10,6	1761	35,0	1446	28,7	315
1829—1857 (28 év)	407	11,3	1391	35,0	1194	28,7	197
1858—1869 (11 év)	151	10,1	633	42,3	637	42,6	-4
1870—1880 (11 év)	163	11,3	620	42,8	662	45,7	-42
1881—1890 (10 év)	118	8,8	585	43,9	395	29,6	190
1891—1900 (10 év)	114	8,8	546	38,1	429	30,0	117
1901—1910 (10 év)	136	8,2	651	39,2	418	25,2	233
1911—1920 (10 év)	153	8,2	607	32,4	434	23,2	173
1921—1930 (10 év)	186	9,1	617	30,3	401	19,7	216
1931—1940 (10 év)	181	8,2	494	22,4	299	13,5	195
1941—1950 (10 év)	193	8,7	453	20,3	288	12,9	135
1951—1960 (10 év)	251	9,9	545	20,9	288	10,7	265
1961—1970 (10 év)	168	6,0	376	13,5	247	8,8	129
1971—1980 (10 év)	223	7,2	446	14,3	327	10,5	119
1981—1990 (10 év)	203	6,0	369	10,9	465	13,8	-96

A fenti táblázat tartalmából megállapítható, hogy az 1000 főre számított népmozgalmi adatok közül a *házasságok* száma 1785 és 1990 között folyamatosan csökken. 1785 és 1880 között a népesség demográfiai magatartása statisztikailag azonosnak tekinthető, majd 1881 és 1950 között a számok csökkenő szinten ugyan, de hasonlóak. Az 1921 és 1930 közötti emelkedés okát talán a Cementgyárban megszerezhető kedvezőbb jövedelem gazdasági hatásának tekinthetjük, az 1951 és 1960 közötti évtized pedig a házassági kedvnek a háborúk utáni általános növekedését mutatja. Az utóbbi három évtized alacsony számait az élettársi kapcsolatok növekedése is okozhatja.

A születések számának egyértelmű és folyamatos csökkenése 1891-től figyelhető meg, és ez a születéskorlátozás különféle formáiból ered. Korábban ez a gyakorlat a paraszti társadalomban egyrészt gazdasági, másrészt vallási okok miatt csak esetleges és társadalmilag is elítélendő volt. A hagyományos életforma lassú felbomlása, a falu társadalmának foglalkozás szerinti átrétegződése /5/, az elmúlt fél évszázadban a vallásos életnek erőteljes háttérbe szorulása következtében azonban a születéskorlátozás azonban általánossá vált és demográfiai szempontból napjainkra már kritikus mértékű.

A törzsökös családok

A falu népességének kontinuitását a XVI. század második felétől tudjuk vizsgálni, mert csak ettől az időtől kezdve ismerjük a lakosok olyan névsorait, amelyek egymással összevethetőek. A különböző évekből fennmaradt összeírások névanyagát összehasonlítva állapíthatjuk meg a falu törzsökös családjait, illetve az újonnan betelepetteket.

A falu jobbágysorú lakosainak családneveit, illetve az egyes családok számát az alábbi táblázat összehasonlítható formában tárja elénk /6/.

KOVÁCS BÉLA

*A jobbágy családnevek gyakorisága
1577–1819*

Családnév	1577	1641	1686	1692	1698	1702	1761	1771	1782	1792	1819
Antal				1							
Balogh							1	2	1	1	3
Barkóczy											1
Bársony	2	1	1	1	4	3	6	5	5	5	10
Barta	5	7	5	8		9	24	23	14	20	25
Berecz(k)	3	2	3	3	3	3	16	19	14	12	24
Bodak							1	1	1	1	1
Bódi											1
Bán	1										
Csizmadia							1				
Csohán(y))	1	4	1	3	4	4	4	4	4	3	5
Csola											2
Dávid					1	1	2	2	2	1	4
Demeter			1	1	1	1					
Duczó									1		1
Erdélyi							1	1	1	1	3
Farkas	1										
Ferencz							3	4	4	5	6
György	1										
Hegyi	2	4	2	3	3	4	4	4	2	3	5
Hídi	1										
Holló		1		1	2	2	3	5	4	4	5
Kakukk	1	1			1	1			1	1	1
Kazay	2	2									
Kele	2	2				1	2	2	2	2	2
Kerekjártó							1	1	1	1	2
Keresztes							2	4	2	2	1
Ketső									2		2
Kocsis									1		
Kormos	1	1		1	2	2	4	7	4	5	11
Kósa		1									
Kovács	2	2					1	1		1	1
Mezei									1		1
Mező		3	1	3	3	3	3	9	8	5	14
Michalovszky						1					
Mikó	2	2	2	3	5	4	16	15	12	10	18
Molnár											
Nagy	1	1		1	1	3	4	4	3	1	3
Nagyantal	2										
Oláh		2									1
Pataki								1			
Pelyhe	1	5	1	1	1	2	2	2	1	1	3
Poós											2
Rátkay											1
Salamon		2									
Sas	1		1	1	2	1	7	7	6	6	10
Sebestyén		1	1		1	1					
Simon		1	1	2	2	2					
Sípos											1
Sír											1
Séra		1									
Somodi		1	1								
Surbok	1						2	2	4	3	7
Szabó		1					1	1			
Szaka								1			
Szecske				1							
Takács											1
Tolvaj	1										
Tóth		1									
Vas		1									
Vincze		3	2			1	3	3	4	3	3
Családok	34	53	23	34	48	48	114	130	105	97	182

A HÁZASSÁGKÖTÉSEK NÉHÁNY JELLEMZŐJE BÉLAPÁTFALVÁN

A táblázatban közölt adatok alapján megállapítható, hogy a *Bársony, Barta, Berecz, Csuhány, Hegyi, Kakuk, Kele, Kormos, Kovács, Mikó, Nagy, Pelyhe* és *Sas* családok már 1577 előtt itt éltek, a *Holló, Mező, Oláh, Sebestyén, Simon, Somodi, Szabó, Tóth, Vas* és *Vincze* családok 1641 előtt kerültek ide, tehát ezek tekinthetők a falu törzsökös népességének a XVI. század végén /7/. 1698-ban az összeírt családok 95,5%-a, 1819-ben 81,3%-a tartozott soraikba. 1994-ben a falu felnőtt korú lakosságának még 39%-a ezeket a családneveket viselte /8/.

A törzsökös és a jövevény népesség azonos családneveket viselő családjai között a bonyolultan szerteágazó rokonsági kapcsolatokat nem vizsgáltam. A sok azonos családnév miatt szükség volt azonban arra, hogy valamilyen módon megkülönböztessék az azonos vezetékneveket egymástól, különösen akkor, ha a keresztnévük is ugyanaz volt. Már 1641-ben előfordultak a *nagy* és *kis, kisebb* megkülönböztető nevek a Hegyi és a Mező családoknál. Ez időtől kezdve e ragadványnevek a szükségből fakadó célszerűség miatt egyre sokasodtak. Századunk közepéig hivatalosan is használták ezeket, napjainkban már csak a köznapi szóhasználatban említik egymást ezeken a neveken a falu lakói /9/.

A jövevény népesség

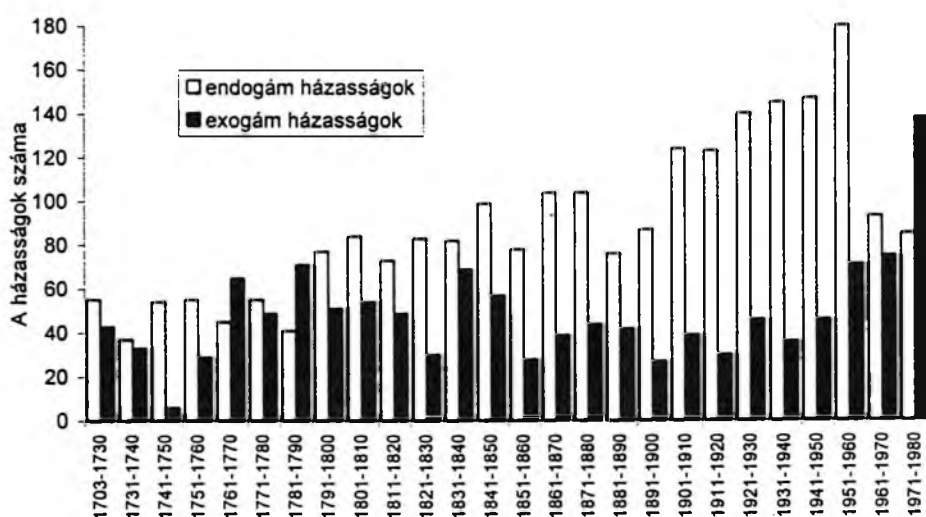
A törzsökös népesség változása már a XVIII. században megkezdődött. Ezt a változást két fő ok idézte elő: a más helységekből történő beházasodás és a községbe való ideiglenes vagy végleges letelepedés, illetve az egyes családok más helyre költözése, ritkábban az egyes családok férfi-ágon történő kihalása.

A házasságkötések számát, a házasulandók lakhelyét 1703-tól 1980-ig vizsgáltuk az egyházi és a világi anyakönyvek adatai alapján /10/. Évente kigyűjtöttük az *exogám* és az *endogám* házasságokra vonatkozó adatokat, melyeket az alábbi táblázatban abszolút számokban és százalékosan is feltüntettünk.

KOVÁCS BÉLA

Endogám és exogám házasságok száma az összes házasságok %-ában

Évkör	Endogám		Exogám		Összes
	szám	%	szám	%	
1703—1730	55	56,1	43	43,9	98
1731—1740	37	52,9	33	47,1	70
1741—1750	54	90,0	6	10,0	60
1751—1760	55	65,5	29	34,5	84
1761—1770	45	40,9	65	50,1	110
1771—1780	55	52,9	49	41,1	104
1781—1790	41	36,6	71	63,4	112
1791—1800	77	61,1	51	39,9	128
1801—1810	84	60,9	54	39,1	138
1811—1820	73	59,8	49	40,2	122
1821—1830	83	73,4	30	26,6	113
1831—1840	82	54,3	69	46,7	151
1841—1850	99	63,5	57	36,5	156
1851—1860	78	73,6	28	24,4	106
1861—1870	104	72,7	39	27,3	143
1871—1880	104	70,3	44	27,7	148
1881—1890	76	64,4	42	35,6	118
1891—1900	87	76,3	27	23,7	114
1901—1910	124	76,1	39	23,9	163
1911—1920	123	80,4	30	19,6	153
1921—1930	140	72,3	46	24,7	186
1931—1940	145	81,1	36	19,9	181
1941—1950	147	76,2	46	23,8	193
1951—1960	180	71,7	71	28,3	251
1961—1970	93	55,4	75	44,6	168
1971—1980	85	31,1	138	61,9	223
Összes	2326	64,7	1267	35,3	3593

Az endogám és exogám házasságok száma, 1703—1980

A HÁZASSÁGKÖTÉSEK NÉHÁNY JELLEMZŐJE BÉLAPÁTFALVÁN

E táblázatból és a diagramból az tűnik ki, hogy a házasságkötések során két és fél évszázad alatt általában és végső átlagban is az *endogámia* volt a nagyobb mértékű, csak az 1761—1770, az 1781—1790 és az 1971—1980 közötti évtizedekben több az *exogám* házasságok száma. Ezek közül az első két évtizedben az lehetett az oka a faluba történő gyakoribb beházasodásoknak, hogy Apátfalván, mint egyházi birtokközpontban a jobbágyi terhek kedvezőbben alakultak a közösség számára, mint a szomszédos kisebb létszámú falvakban. A harmadik évtizedre esik az új cementgyár építése, s e miatt nőtt meg az idegenből jöttek betelepítése.

Az endogámia és az exogámia vizsgálata során a vőlegények és a menyasszonyok származási helyét is figyelembe kell venni, mert a férfiágon öröklődő régebbi és újabb családnevek, valamint a származási helyek összehasonlítása során lehet csak a törzsökös népesség összetételének változását nyomon követni.

Tekintettel arra, hogy az 1718 és 1727 közötti évekből a házassági anyakönyvek hiányoztak, összefüggő és értékelhető sorozatot csak 1731-től tudtam a vegyes házasságkötésekről összeállítani, illetve csak ettől az időponttól lehetett egyértelműen meghatározni mindkét házasulandó lakó-, illetve származási helyét. Az összesen 1267 exogám házasságból ezért csak 1224 exogám házasságkötés adatait tudtam figyelembe venni. A vőlegényeknek egynegyede volt apátfalvi, háromnegyed részben 155 különböző helységből származtak. A menyasszonyoknak viszont háromnegyed része volt helybeli, negyedrészüket 60 faluból választották.

Vőlegények származási helye az exogám házasságokban

Helység	1731—1740	1741—1750	1751—1760	1761—1770	1771—1780	1781—1790	1791—1800
Bélapátfalva	1		2	12	14	21	14
Aldebrő			1				
Arló	2		1				
Balaton	1		1	1	1	3	1
Bánhorváti						2	
Bátor	1			3			1
Bekőlce		1	1	3	3	1	1
Borsodnádásd			2		1		
Bükkmogyorósd						2	2
Bükkszék				1			
Bükkszenterzsébet			1	1		1	1
Bükkzentmárton	1		2	6	5	6	6
Csermely	2				2		
Csokva							5
Eger		1	1	1			
Egerbakta	1	1	2	2		1	
Egerboocs	4	1	1	2	3	3	4
Egercsehi			1	2	2	1	2
Felnémet	2		1	5	1	4	2
Felsőtárkány	9	2	2	3	4	9	3
Hevesaranyos					1		1
Kistálya						1	
Lénártdaróc				1			
Mikófalva	1		4	12	10	8	7
Mezőkövesd			1				
Mónosbél			1	5		2	1
Nagyvisnyó						1	
Nekézseny			1				
Omány						1	
Ostoros	3						
Pogony				1			
Reesk				1			
Sajóvárkony			1			1	
Sáta	1						

KOVÁCS BÉLA

Helység	1731—1740	1741—1750	1751—1760	1761—1770	1771—1780	1781—1790	1791—1800
Szarvaskő			1		1		
Szendrő	2						
Szentdomonkos			1			1	
Szihalom					1		
Szilvásvárad				1		1	
Uppony				2		1	
Ismeretlen	2						
Összesen	33	6	29	65	49	71	51

Helység	1801— 1810	1811— 1820	1821— 1820	1831— 1830	1841— 1850	1851— 1860	1861— 1870	1871— 1880	1881— 1890	1891— 1900
Bélapátfalva	16	9	10	23	30	8	15	19	11	5
Arló				1	1				1	
Bakonybél				2	1	1	2	1		
Balaton	3	3								
Bánhorváti						1	1			
Bátor	2					1	1			
Bekőlce	1	1			1		1		4	1
Bodony							1			
Borsodnádásd	3						1			
Bükkmogyorósd					2	1		3	1	
Bükkzentmárton	5	4	3	8	2		4	4	4	1
Dédes		1		2						
Dés							1			
Disznósd								1		
Csehország						1	1			
Csermely						1				
Csokva					1					
Eger	1	2			1					1
Egerbakta			1							
Egerbocs	3		2	4	1	1	1			
Egercsehi	2		1		1	1			1	3
Egerszólát								1		
Eisenberg								1		
Erdőkövesd					1				1	
Feldebrő						1				
Felnémet	2	1		1		1				
Felsőtárkány	1	5	1	2	5	1	1	1		2
Heves					1					
Hevesaranyos	1			1						
Hódoscsépány								1	1	
Igló								1		
Ilóc					1					
Jászberény									1	
Kál									1	
Karancseszti				1						
Kassa								1		
Lénártdaróc		1								
Mályinka	1						1			
Mezőkövesd								2		
Mikófalva	5	13	5	5	2	1	5	2	6	9
Mónosbél	4	6	3	9	3	2	2	5	6	3
Nadabula				1						
Nagymihály					1					
Nekézseny						1				
Omány					1					
Ostoros	2	2		1						
Parád									1	
Recsk				1						
Rozsnyó								1		
Sajóvárkony						1			1	
Sajóvelezd									1	
Sáta				3						
Szarvaskő			2			1				
Szentdomonkos				1						
Szilvásvárad	1	1	1	1	1	3	1		1	1
Szűcs	1			2						1
Szűcsi			1							
Összesen	54	49	30	69	57	28	39	44	42	27

A HÁZASSÁGKÖTÉSEK NÉHÁNY JELLEMZŐJE BÉLAPÁTFALVÁN

Helység	1901— 1910	1911— 1920	1921— 1930	1931— 1940	1941— 1950	1951— 1960	1961— 1970	1971— 1980
Bélapátfalva	11	9	2	7	8	12	9	37
Arló			1					1
Baja								1
Balaton		1		1	1	1	4	5
Báránd								1
Bekőlce	2		3	1	3	1	2	1
Besenyőtelek						1		1
Bodony								1
Bodrogkeresztúr								1
Borsodgeszt						1		1
Borsodnádásd			5		2			
Budapest					3	3	2	3
Bükkmogyorósd	1		1					
Bükkszentmárton	5	1		1	2	2	2	5
Csemely			1					
Csokvaomány						1	1	2
Debrecen						1		
Dédes			1					1
Detk				1				
Dunaharaszti					1			
Edelény			2					
Eger		2	7	2	4	3	9	8
Egerbocs	2							
Egerschi		1	1	1			4	3
Egerszólát								1
Ercsi					2			
Erdőbénye							1	
Fedémes								1
Felnémet				2	2	3		
Felsőtárkány	5	3	1	2	1	2	4	2
Forró								1
Füzesabony			1	1				2
Gégény								1
Gyöngyös				1				1
Győrvar								1
Hajdúböszörmény						1		
Hámor	1							
Hatvan						2		
Hencida						1		
Hernádnémeti						1		
Heves								1
Hevesvezekény								1
Hidasnémeti					1			
Hódmezővásárhely								1
Izsa						1		
Járdánháza						1	1	
Jászladány					1			1
Kál				1				
Kanada								1
Kápolna				1				
Kaposvár							1	
Kazincbarcika						1		2
Királd			1					
Kisköre								1
Kismező	2							
Kömlő								1
Lénártaróc						2		
Lénártfalva					1			
Maklár								1
Mályinka								1
Makó						2		
Mezőhegyes								1
Mezőkövesd								1
Mezőtárkány								1
Mikófalva	5	3	6	6	2	6	6	9
Miskolc						1	3	4
Mónosbél	2	5	1	3	2	4	2	7
Nagybátony								1

KOVÁCS BÉLA

Helység	1901— 1910	1911— 1920	1921— 1930	1931— 1940	1941— 1950	1951— 1960	1961— 1970	1971— 1980
Nagyhalász		1						
Nagytálya							2	
Nagyvisnyó	1		1					2
Nekézseny							1	
Noszvaj								1
Novaj						1		
Nyíregyháza			1		1			
Ófehértó							1	
Ónod	1							
Ormosbánya							1	
Oroszlány					1			
Ózd				1	2	1		1
Pécs			1					
Pestszentlőrinc		1						
Pétervására							2	
Petőfibánya							1	
Pomáz								1
Poroszló			1					
Putnok						1		1
Rimaszombat		1						
Recsk						1		
Sajónémeti						1		
Sajószentpéter					1			2
Sajóvámos					2			
Sajóvárkony			2					
Sárospatak							1	
Sarud							1	
Sopron							1	
Sárrétudvari						1		
Szajla							1	
Szarvaskő	1			2		3	1	
Székesfehérvár						1		
Szentpéterszeg			1					
Szentsimon			1		1			
Szilvásvárad		1	3	1	2	2	1	5
Szolnok							1	
Szomolya							1	
Szúcs			1					
Tállya							1	
Tardona		1						
Tarnalelesz				1		1	3	1
Tamaszentmiklós							1	
Tatabánya								1
Tiszafüred							1	
Tiszaigaz						2		
Tiszalúc								1
Tiszanána							1	1
Tiszaszentimre								1
Tolcsva								1
Vác						1	1	
Vécs						1		
Vencsellő								1
Vilmány								1
Összesen	39	30	46	36	46	71	75	138

Menyasszonyok származási helye az exogám házasságokban

Helység	1731—1740	1741—1750	1751—1760	1761—1770	1771—1780	1781—1790	1791—1800
Bélapátfalva	32	5	27	53	35	50	37
Balaton					1		1
Bátor							1
Bükkmogyorósd							1
Bükksgentmárton			1	9	4	8	2

A HÁZASSÁGKÖTÉSEK NÉHÁNY JELLEMZŐJE BÉLAPÁTFALVÁN

Helység	1731—1740	1741—1750	1751—1760	1761—1770	1771—1780	1781—1790	1791—1800
Csermely					2		
Egerbocs		1					
Mikófalva	1			1	5	13	8
Mónosbél			1	1	2		1
Sajóvárkony				1			
Összesen	33	6	29	65	49	71	51

Helység	1801— 1810	1811— 1820	1821— 1830	1831— 1840	1841— 1850	1851— 1860	1861— 1870	1871— 1880	1881— 1890	1891— 1900
Bélapátfalva	38	40	22	46	29	20	24	25	31	22
Arad				1						
Balaton				1			1			
Bánhorváti				1	1					
Bekőlce						1				
Borsodnásasd	1									
Bóta					1					1
Bükkszentmárton	9	5	3	8	4	2		4	2	1
Csermely				1						
Csokva				1						
Dobóc			1							
Egerbocs		1								
Egercsehi							1			
Egerszólát									1	
Felnémet							1			
Felsőtárkány					1	1	2	3		
Hangony									1	
Jekelfalu							1			
Lénártdaróc					1					
Mályinka							1			
Mezőtárkány									1	
Mikófalva	3	2	2	2	10	3	2	5		1
Mónosbél	3	1	2	6	8	1	6	5	4	1
Nagyvisnyó				1	1				1	
Ostoros								1		
Perény				1						
Sáta									1	
Szarvaskő					1					
Szilvásvárad										1
Uppony								1		
Összesen	54	49	30	69	57	28	39	44	42	27

Helység	1901— 1910	1911— 1920	1921— 1930	1931— 1940	1941— 1950	1951— 1960	1961— 1970	1971— 1980
Bélapátfalva	28	22	44	29	38	59	66	100
Abádszalók							1	
Berettyóújfalu								1
Besenyőtelek								1
Bogács							1	
Boldogasszonyfa							1	
Borsodnásasd		1						1
Budapest						1	2	1
Bükkszentkereszt								1
Bükkszentmárton	5	2	2	3	1	2		1
Csermely	1							
Domaháza								1
Eger		1			1	1	1	5
Egerbocs				1				
Egercsehi								1
Felnémet					1			
Felsőtárkány						1		
Füzesabony							1	

KOVÁCS BÉLA

Helység	1901— 1910	1911— 1920	1921— 1930	1931— 1940	1941— 1950	1951— 1960	1961— 1970	1971— 1980
Gyöngyös						1		
Hajdúböszörmény								1
Hangony						1		
Himod								1
Kazincbarcika							1	1
Komló								1
Lengyelország								1
Mátrafüred								1
Mikófalva		1						6
Miskolc							1	3
Mónosbél	5	3		2	5			2
Nagyvisnyó						1		
Nótincs								1
Oroszlány						1		
Putnok								1
Püspökladány								1
Ramocsaháza								1
Szalonna								1
Szarvaskő				1				
Szentistván								
Szilvásvárad							1	1
Szombathely								1
Tarnalelesz						1		
Tiszacsege						1		
Üllő								1
Összesen	39	30	46	36	46	71	75	138

A falu házassági körzete

A fenti táblázatok adatainak feldolgozása során jól el lehetett különíteni azokat a helységeket, amelyeknek statisztikai jellemzői egyértelműen kisebb területen csoportosulnak, és jól kirajzolják a falu közelebbi és távolabbi házassági körzetét.

Az alábbi táblázatokban külön-külön közöljük az exogám házasságkötéseknek a vőlegényekre és a menyasszonyokra vonatkozó olyan adatait, amelyekből az említett körzeteket egyértelműen meg lehetett állapítani.

*Vőlegények házassági körzete az exogám házasságokban
1731—1980*

Helység	1731—1760		Helység	1761—1800		Helység	1801—1850	
	szám	%		szám	%		szám	%
Felsőtárkány	13	19,1	Bélapátfalva	61	25,8	Bélapátfalva	88	34,0
Egerbocs	6	8,8	Mikófalva	37	15,7	Mikófalva	30	11,6
Mikófalva	5	7,4	Bükkszentmárton	23	9,7	Mónosbél	26	10,0
Bélapátfalva	3	4,4	Felsőtárkány	19	8,1	Bükkszentmárton	22	8,5
Bükkszentmárton	3	4,4	Egerbocs	12	5,1	Felsőtárkány	14	5,4
Felnémet	3	4,4	Felnémet	12	5,1	Egerbocs	10	3,9
Egyéb helység	35	51,5	Bekőlce	8	3,4	Egyéb helység	69	26,6
			Mónosbél	8	3,4			
			Egyéb helység	56	23,7			
Együtt	68	100,0	Együtt	236	100,0	Együtt	259	100,0

A HÁZASSÁGKÖTÉSEK NÉHÁNY JELLEMZŐJE BÉLAPÁTFALVÁN

Helység	1851—1900		Helység	1901—1950		Helység	1951—1980	
	szám	%		szám	%		szám	%
Bélapátfalva	58	32,2	Bélapátfalva	37	18,8	Bélapátfalva	58	20,4
Mikófalva	23	12,8	Mikófalva	22	11,2	Mikófalva	21	7,4
Mónosbél	17	9,4	Eger	15	7,6	Eger	20	7,0
Bükkszentmárton	13	7,3	Mónosbél	13	6,6	Mónosbél	13	4,6
Egyéb helység	69	38,3	Felsőtárkány	12	6,1	Bükkszentmárton	9	3,2
			Bükkszentmárton	9	4,5	Felsőtárkány	8	2,8
			Egyéb helység	89	45,2	Egyéb helység	155	54,6
Együtt	180	100,0	Együtt	197	100,0	Együtt	284	100,0

*Menyasszonyok házasodási körzete az exogám házasságokban
1771—1980*

Helység	1731—1760		Helység	1761—1800		Helység	1801—1850	
	szám	%		szám	%		szám	%
Bélapátfalva	64	91,1	Bélapátfalva	175	74,2	Bélapátfalva	175	67,6
Bükkszentmárton	1	1,5	Mikófalva	27	11,4	Bükkszentmárton	29	11,2
Mikófalva	1	1,5	Bükkszentmárton	23	9,7	Mikófalva	20	7,7
Mónosbél	1	1,5	Mónosbél	4	1,7	Mónosbél	19	7,3
Egyéb helység	1	1,5	Egyéb helység	7	3,0	Egyéb helység	16	6,2
Együtt	68	100,0	Együtt	236	100,0	Együtt	259	100,0

Helység	1851—1900		Helység	1901—1950		Helység	1951—1980	
	szám	%		szám	%		szám	%
Bélapátfalva	122	67,8	Bélapátfalva	161	81,7	Bélapátfalva	225	79,2
Mónosbél	17	9,4	Mónosbél	15	7,5	Mikófalva	6	2,1
Mikófalva	11	6,1	Bükkszentmárton	13	6,6	Bükkszentmárton	3	1,1
Bükkszentmárton	9	5,0	Mikófalva	1	0,5	Mónosbél	2	0,7
Egyéb helység	21	11,7	Egyéb helység	7	3,6	Egyéb helység	48	16,9
Együtt	180	100,0	Együtt	197	100,0	Együtt	284	100,0

Mindkét házasuló fél esetében megállapítható, hogy a párválasztás zömében Bükkszentmárton, Mikófalva és Mónosbél községekből történt. E három község tekinthető a legszűkebben vett házasodási körzetnek. Ennek oka nyilvánvalóan az, hogy az első három falu közvetlenül szomszédos Apátfalvával, mindhárom népessége kivétel nélkül katolikus és az apátfalvi plébániához tartozó filiák voltak.

Felsőtárkányból 1850-ig házasodtak be nagyobb számban a vőlegények Apátfalvára, majd ezután ötven év csökkenő tendenciája után a XX. század első felében ismét megnőtt a számuk /11/. A második időszak beházasodásának oka feltehetően az apátfalvi kedvezőbb ipari munkalehetőség volt.

A XIX. század végéig elsősorban egri iparosok nősültek be a faluba, századunk közepétől többen itt találtak kedvező munkalehetőséget.

Balaton, Bekölce, Egerbocs, Szilvásvárad, Egercsehi és Felnémet tartoztak ahhoz a tágabb házassági körzethez, amelyből a vőlegények kisebb számban házasodtak be a faluba. Bár Szilvásvárad lakossága zömében református volt, az ott élő katolikusok lelki gondozását is az apátfalvi plébánia végezte. Borsodnásasd, Bükkmogyorósd és Szarvaskő községekből statisztikailag már alig értékelhető számban házasodtak be a férfiak. A házasulandók további származási helyére vonatkozó számszerű adatai a jegyzetben találhatóak /12/.

A házasságkötések időpontja

A házasságkötések időpontját részben az egyházi előírások, részben a mindennapi élethez reálisan kötődő szokások határozták meg.

A katolikus egyház a zenés-zajos multság megtartását minden böjti napon tiltotta. Különösképpen szigorú volt ez a tilalom a nagyböjt és az advent teljes időszakában. A házasság szentségének nem ünnepélyes formában történő kiszolgáltatására a tilalom nem vonatkozott ugyan, de a házasságkötésekkel csaknem mindig együttjáró lakodalom miatt kialakult az a gyakorlat, hogy tiltott időben csak igen ritkán került sor a szentség kiszolgáltatására, mert így vélték biztosítottnak az általános tilalom érvényesülését.

A paraszti társadalom mindennapi életét döntő módon a mezőgazdasági munkáknak a talaj-előkészítéstől a betakarításig tartó rendje határozta meg. Ennek következtében tavasztól ősziig általában nem is tudtak időt szakítani a néha több napig tartó lakodalom megtartására.

Bélapátfalva katolikus lakossága a XX. század elejéig hagyományos paraszti életmódot folytatott, ezért a fenti két tényező a házasságkötések időpontjának alakulásában egyértelműen meghatározó volt. A falu népességének törzsökös családjai a középkor óta folyamatosan itt éltek, s a beházasodók zöme is csak a falu plébániájának filiáiból, illetve a hasonló körülmények között élő szomszédos falvakból települt be, s ezért más szokások nem érvényesültek az időpont kiválasztásában.

A házasságkötések hónapjai

A keresztény naptár alapján ugyan a Nap, a Hold és a Föld csillagászati pályamozgásain alapuló *luniszoláris* számítási rendszer, de lényegében nem más, mint a csillagászatilag meghatározható, változó és állandó napokra eső ünnepek sorrendje. Témánk szempontjából a húsvét és a karácsony időpontját, illetve az e két ünnepet megelőző időszak kezdő határnapjait kell figyelembe vennünk.

A húsvét napja mindig a tavaszi napéjegyenlőség (március 21.) után lévő holdtöltére következő vasárnapra esik, ezért legkorábban március 22-én, legkésőbbén április 25-én ünnepeljük. A két időpont között ciklikusan változó 35 nap eltérés lehet. A házasságkötés szempontjából tiltott nagyböjti időszak kezdetének napja, a *hamvazó szerda* időpontja ennek megfelelően február 3. (szökőévben február 4.) és március 10. közé eshet.

Az állandóan december 25-én ünnepelt karácsonyt megelőző és négy hétig tartó advent első vasárnapja legkorábban november 27-ikére, legkésőbb december 3-ára eshet.

A HÁZASSÁGKÖTÉSEK NÉHÁNY JELLEMZŐJE BÉLAPÁTFALVÁN

Ezeket figyelembe véve az egyház által nem tiltott időpont *általában* a január és február hónap, majd az április végétől november végéig tartó időszak.

1731-től 10 és 50 éves metszetekben közöljük a házasságkötések számát az egyes hónapokban. (Az 1703 és 1730 közötti évek hiányos anyakönyveinek adatait kisebb időközökbe foglaltuk össze.)

A házasságkötések száma és megoszlása havonként, 1703—1980

Év	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Σ
1703—1710	20	18		4	3	4							49
1711—1718	9	9		1	4	4			2		1		30
1723—1730	9	2			2	1			1		4		19
1731—1740	39	11		3	2	4	2	2			7		70
1741—1750	36	5			1	2	3	1	4	8			60
1703—1750	113	45		18	15	15	5	3	7	8	12		228
%	49,5	19,8		3,5	5,3	6,5	2,3	1,3	3,0	3,5	5,3		100,0

Év	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Σ
1751—1760	42	23			2		1		1	13	2		84
1761—1770	58	14		3	8	8		1		3	15		110
1771—1780	61	21		5	3	6	2	1			5		104
1781—1790	51	33	1	1	3	3	3	2	1		14		112
1791—1800	77	28			8	4			1	1	9		128
1751—1800	289	119	1	9	24	21	6	4	3	17	45		538
%	53,6	22,1	0,9	1,7	4,3	3,7	1,1	0,7	0,6	3,1	8,2		100,0

Év	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Σ
1801—1810	84	17		1	9	7	4		2	1	13		138
1811—1820	62	18	1	4	6	7	1	4	2	1	16		122
1821—1830	49	15	3	3	8	10	3	2	4	1	15		113
1831—1840	91	14		4	3	15	4	3	1	3	11		149
1841—1850	84	18	2	2	5	19	8	5		1	12		156
1801—1850	370	82	6	14	31	58	20	14	9	7	67		678
%	54,5	12,2	0,8	2,0	4,5	8,6	2,9	2,0	1,5	1,0	10,0		100,0

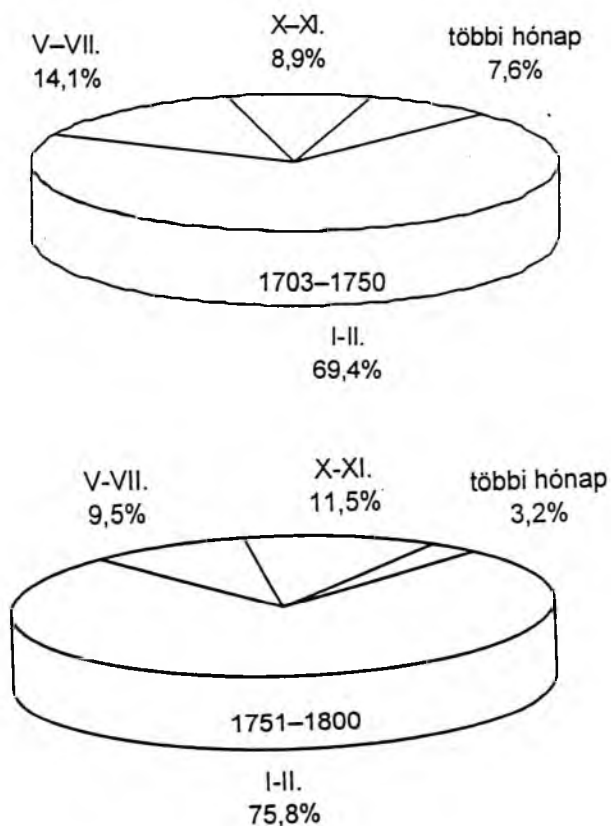
Év	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Σ
1851—1860	26	13		4	4	12	5	2	3	5	32		106
1861—1870	53	28	1	5	9	7	2	6	5	7	21		144
1871—1880	25	20	1	4	22	20	13	4	6	2	31		148
1881—1890	19	16	2	3	19	14	2	3	4	7	29		118
1891—1900	17	14		1	35	9	3	3	2	15	20	1	120
1851—1900	140	91	4	17	89	62	25	18	20	36	133	1	636
%	22,0	14,4	0,6	2,7	14,0	9,7	3,9	2,8	3,1	5,7	21,0	0,1	100,0

KOVÁCS BÉLA

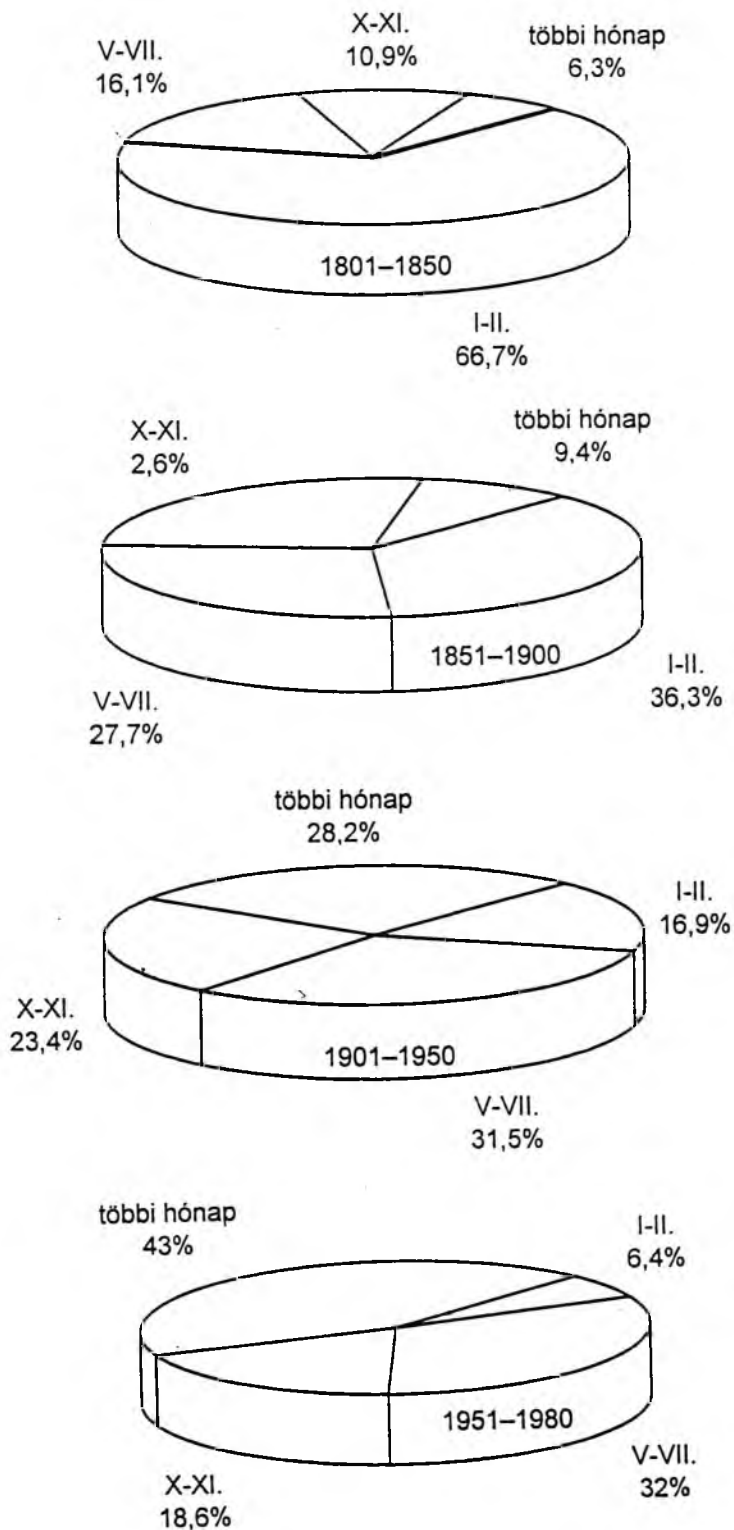
Év	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Σ
1901—1910	17	23	2	15	38	20	7	1	10	21	15		169
1911—1920	24	13	4	23	34	15		6	5	8	21	3	156
1921—1930	10	23	1	32	25	12	2	5	9	16	25	5	165
1931—1940	15	3	3	13	32	20	7	9	14	21	16		153
1941—1950	8	3	5	8	29	13	5	21	30	28	21	7	178
1901—1950	74	65	15	91	158	80	21	42	68	94	98	15	821
%	9,0	7,9	1,8	11,0	19,3	9,7	2,6	5,1	8,3	11,6	11,9	1,8	100,0

Év	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Σ
1951—1960	2	8	5	6	27	13	8	25	44	37	9	2	186
1961—1970	2	3	2	2	12	10	12	25	20	12	4		104
1971—1980	3	7	3	5	7	19	22	21	15	11	3		116
1951—1980	7	18	10	13	46	42	42	71	79	60	16	2	406
%	1,7	4,5	2,5	3,3	11,4	10,4	10,4	17,5	19,5	14,5	3,9	0,5	100,0

A táblázatok áttekintése után megállapíthatjuk, hogy a házasságkötések időpontjai 3 jól elkülöníthető csoportba oszthatók: a *farsangi* (január, február), a *tavaszi-koranyári* (május, június, július) és az *őszi* (október, november) időszakokra. Ezeknek a különböző időmetszettekben történt grafikus ábrázolása szemléletesen mutatja a változás eltérését és mértékét.

A HÁZASSÁGKÖTÉSEK NÉHÁNY JELLEMZŐJE BÉLAPÁTFALVÁN

A házasságkötések szezonalitása, 1703–1980

1703 és 1850 között szembetűnő a farsangi időszakban kötött házasságok dominanciája, de folyamatosan növekedik a tavaszi–koranyári és az őszi házasságkötések száma. 1851 és 1900 között még mindig a farsangi házasságok aránya a legnagyobb, a másik két időszak arányszámai szinte azonosak. 1901 és 1950 között már a tavaszi–koranyári hónapokban kötötték a legtöbb házasságot. A farsangi és őszi lakodalmakon kívül már egyre gyakoribbak a korábban csak ritkán választott többi hónapok is. 1950 után a hagyományos időszakokban együttvéve is csak valamivel több a házasságkötések száma, mint az év többi hónapjaiban.

A fentiek szerint nyilvánvaló, hogy hagyományos időszakok változása a századunkban bekövetkezett gazdasági és társadalmi átalakulásnak tulajdoníthatók. A hagyomány továbbélését bizonyítja viszont a tény, hogy adventben csak igen ritkán kötöttek házasságot.

A házasságkötések napjai

A házasságkötések napjait is hasonló elvek alapján választották ki, mint azt a hónapok esetében már láttuk. Minden hét péntekje böjti nap volt, de az évnegyedes kántorböjtek hatására sok helyen minden hét szerdáján is böjtot tartottak, ezért az egyházi rendelkezések alapján tulajdonképpen csak 5 nap közül választhattak /13/. A lakodalommal együttjáró készülődések és a két-három napig is eltartó multság miatt a gyakorlatban azonban a választható napok száma tovább csökkent.

A házasságkötések napjai 1703 és 1730, illetve ezután 10 éves időmetszetekben a következőképpen alakultak:

A házasságkötések napjai 1703–1980

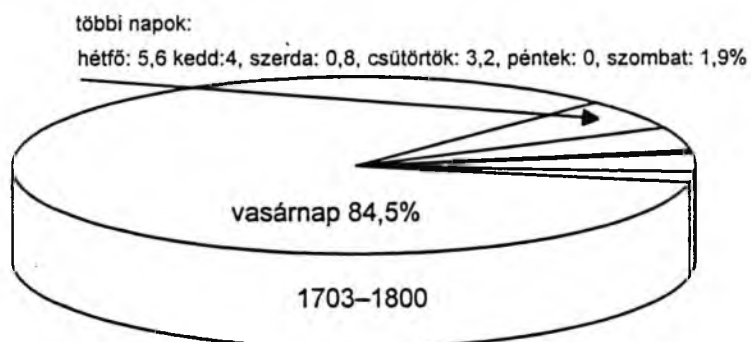
Évkör	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek	Szombat	Vasárnap	Σ
1703–1730	15	0	9	1	4	4	65	98
1731–1740	0	3	1	0	0	1	65	70
1741–1750	3	3	1	6	0	2	45	60
1751–1760	0	0	0	8	0	0	76	84
1761–1770	1	0	0	0	0	2	107	110
1771–1780	4	0	0	1	0	1	98	104
1781–1790	20	15	2	3	0	0	72	112
1791–1800	9	6	1	3	0	7	102	128
<i>1703–1800</i>	<i>37</i>	<i>27</i>	<i>5</i>	<i>21</i>	<i>0</i>	<i>13</i>	<i>565</i>	<i>668</i>

A HÁZASSÁGKÖTÉSEK NÉHÁNY JELLEMZŐJE BÉLAPÁTFALVÁN

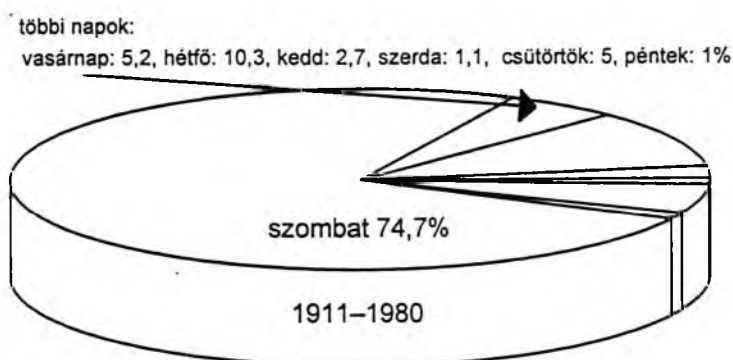
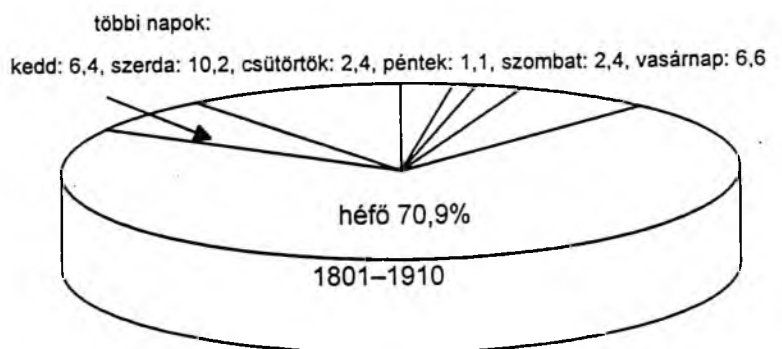
Évkör	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek	Szombat	Vasárnap	Σ
1801—1810	5	7	1	4	1	1	66	138
1811—1820	102	5	9	4	1	0	1	122
1821—1830	75	10	17	1	0	0	10	113
1831—1840	105	16	26	2	0	0	0	149
1841—1850	125	10	8	5	4	0	4	156
1851—1860	85	7	11	1	0	1	1	106
1861—1870	109	6	12	4	2	1	10	144
1871—1880	101	5	30	4	2	6	0	148
1881—1890	90	3	13	3	3	2	4	118
1891—1900	89	5	15	4	2	3	2	120
1901—1910	113	21	9	3	2	21	0	169
1801—1910	1052	95	151	35	17	35	98	1483

Évkör	hétfő	kedd	szerda	csütörtök	péntek	szombat	vasárnap	Σ
1911—1920	43	3	3	14	1	84	8	156
1921—1930	14	6	1	8	3	122	11	165
1931—1940	33	6	0	12	1	95	6	153
1941—1950	10	3	2	6	0	146	11	178
1951—1960	4	0	1	8	1	159	13	186
1961—1970	3	1	1	1	1	94	3	104
1971—1980	3	4	4	6	4	90	5	116
1911—1980	110	23	12	55	11	790	57	1056
1703—1980	1197	145	168	111	28	835	720	3204

A házasságkötések napjainak változását a különböző időmetszetekben az alábbi diagramokon ábrázoltuk.

KOVÁCS BÉLA

A házasságkötések napjai, 1703–1980

A házasságkötések napjait 10 éves időmetszetekbe összefoglaló táblázatokból és az ezek alapján készült diagramokból jól látszik, hogy 1703 és 1800 között a vasárnap, majd 1801 és 1911 között a hétfőn és 1911 után napjainkig a szombaton kötött házasságok gyakorisága a legnagyobb. A többi napokon általában olyanok párok kötöttek házasságot, amelyek közül legalább az egyik özvegy volt.

Az első és a harmadik időszakban a napok kiválasztásának gyakorlati oka az, hogy így még a két-három napos lakodalom esetén sem esett közbe böjti nap és a munkavégzés megszokott rendjét sem borította fel teljesen a vigadalom.

Szokatlanul furcsának tűnt azonban a hétfői napnak szinte átmenet nélküli választása. Már az adatgyűjtés során észrevettük, hogy a XVIII. században, amikor elsősorban a farsangi vasárnapokon történt a házasságkötés, egy-egy alkalommal Apátfalván akár 8–10 esküvőre is sor került. Ha hozzászámítjuk a filiákban az ugyanezen napokon kötött házasságokat is, akkor ez tény a vasárnapi istentisztelet rendjének megtartását nemcsak zavarta, hanem szinte lehetetlenné tette azt, hogy a plébános és káplánja a házasságkötés szertartását az előírásoknak megfelelően végezze el. Az esketéssel együttjáró vígasság minden bizonnyal gyakran vezetett olyan cselekedetekre, amely ünneptörésnek számított.

Feltehetően ez indította Eszterházy Károly egri püspököt olyan rendelet kiadására, amely szerint a házasságokat hétköznapokon kell megkötni /14/. A körzeti alesperes a püspök rendelete értelmében erre a keddi napot jelölte ki. Ez azonban ellentétes volt a szokással, ezért az apátfalvi, mikófalvi, szentmártoni és mónosbéli hívek 1791-ben kérvénnyel fordultak a püspökhöz, azt kérve, hogy továbbra is engedélyezze a vasárnapi házasságkötést /15/. Kérésüket azzal indokolták, hogy más falvakban továbbra is vasárnap tartják az esküvőt, ezért az innen származó rokonok és ismerősök már vasárnap megjelennek Apátfalván. A lakodalmas népet ezért vasárnaptól keddig étellel-itallal el kellett látni, s ez nagy teherrel járó gondot okozott. Azért sem volt alkalmas a keddi nap, mert a vendégek egy része szerdán már böjtöt tart és ezért két félét kellene főzniük.

Látható tehát, hogy a szokást, illetve annak megváltozását egyaránt befolyásolta mind az egyházi rendelkezés, mind a reális gyakorlat. Nem tudjuk, mi lett az eredménye a hívek kérvényének, de azt a részletes adatokból tudjuk, hogy 1810-ig még vasárnap kötötték a legtöbb házasságot, ezután váltottak át a hétfői napra, mert ezt tartották a legalkalmasabbnak arra, hogy mindkét feltételnek eleget tudjanak tenni /16/.

A esküvők egy napra eső nagy száma mindig is szervezési gondot okozott a plébánosnak és káplánjának, hiszen három filia tartozott az anyaegyházhoz. Nyilvánvaló, hogy az endogám házasságok esetén minden a saját falujának templomában akart az oltár elé járulni, exogám házasságoknál pedig legtöbbször a vőlegény falujában tartották a lakodalmat.

Az anyakönyvekben csak ritkán jegyezték fel a házasságkötés helyét. 1768-ban minden házasságot a bélapátfalvi templomban kötöttek, még abban az esetben is, ha a házasulandók párok a filiák valamelyikében laktak. 1770-ben már volt néhány házasság a filiák templomaiban is. 1777-ben és 1778-ban azonban azt mutatják a bejegyzések, hogy vasárnaponként váltakozva Apátfalván, Mikófalván és Szentmártonban volt esketés, függetlenül attól, hogy a házasulandó párok melyik faluban laktak. Ez azt jelentette, hogy a násznép egyik faluból a másikba vonult, majd tért vissza a lakodalmas házhoz. Nem tudjuk, meddig tartott ez a gyakorlat, mert az esketés helyére vonatkozóan több bejegyzést nem találtunk.

A házasságkötésnél szükség volt a tanúk jelenlétére is. Nevüket 1761-től kezdődően rendszeresen bejegyezték az anyakönyvbe. Számuk általában három (ritkábban négy), és legtöbbször nő is volt közöttük, 1796 után már csak két tanú szerepel, ezek csaknem mindig férfiak.

A házasságkötések hónapjait és napjait elemezve megállapítható: az időpontok kiválasztása és ezeknek csaknem három évszázad alatt bekövetkezett módosulásai egyértelműen azt bizonyítják, hogy elsősorban az *egyházi előírások*, másodsorban a mindenkori *gazdasági és társadalmi helyzet* határozta meg az emberi élet egyik nagy eseményéhez kapcsolódó szokás alakulását.

IRODALOM ÉS RÖVIDÍTÉSEK

Dávid Zoltán (1958): A házak száma és a népesség XVI—XVII. századi forrásokban. (Történeti-statisztikai Közlemények, II. 3—4. 93.) Bp.

Kovács Béla (1991): Magyarország történeti-statisztikai helységnévtára 1. Heves megye. Bp.

Kovács Béla (1995): Bélapátfalva története (Kézirat, sajtó alatt.)

Maksay Ferenc (1959): Urbáriumok XVI—XVII. század. Bp.

Radó, Polycarpus (1961): Enchiridion liturgicum I—II. Romae-Friburgi Brisg.—Barcinone.

Soós Imre (1975): Heves megye községei 1687-ig. Eger.

BAZMLT = Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár, Miskolc.

EÉL = Egri Érseki Levéltár.

HML = Heves Megyei Levéltár, Eger.

JEGYZETEK

/ 1/ A rövid történeti összefoglalás alapja *Kovács*, 1995.

/ 2/ Ez a hatszoros szorzó a demográfiai szakirodalomban elsősorban a családszámra érvényes, a házak esetében ennél néhány tizedszázalékkal nagyobb is lehet. Vö.: *Dávid*, 93. Az így elvégzett számítás eredményeként közelítőleg a helység lakosságának tényleges létszámát kapjuk meg. Apátfalva esetében a jobbágyháztartásokon alapuló számítás hibalehetősége viszonylag csekély, mert nemesek nem voltak a faluban, összeíratlan mesterember és uradalmi alkalmazott is csak néhány élt itt. Számításaink realitását bizonyítja az, hogy az 1768-ban összeírt 131 család lélekszámát 786 főben adtuk meg és az 1769-ben készült egyházlátogatási jegyzőkönyv szerint 603 felnőtt és 180 hét év alatti gyermek, összesen 783 lélek élt a faluban. (Az 1746-ban felvett ugyanilyen jegyzőkönyvben 570 fő szerepel, ebből 373 volt a felnőtt, a 197 gyermekből 20 hét év alatti és 177 csecsemőkorú volt. Rajtuk kívül még 1 kálvinista család is lakott a faluban.) Az 1821. évre általunk kiszámított 1134 fő és a pontosnak tekinthető 1828. évi 1192 lélekszám közötti csekély különbség is arra vall, hogy a táblázatban közölt adatok közül csak a kevés számú uradalmi alkalmazottak hiányoznak. — A táblázat forrásai: 1501: EHSZ 64. 1558: *Maksay*, 517. 1577: HML XII-9. 34. rsz. N. 591. 1599: MOL Magyar kincstári Levéltárak, Magyar kamara archívuma (E 158.) Conscriptio portarum IX. kt. 812. 1600: Uo. 825, 832. 1601: Uo. 841. 1603: Uo. 850, 855. 1605: Uo. 883. 1641: HML XII-9. 29. rsz. 32. sz. irat között. 1686: BAZML IV-501/b. Mat. III. Fasc. I. Nr. 23. 1696: BAZML IV-501/b. Mat. III. Fasc. I. Nr. 70. 1698: BAZML IV-501/b. Mat. III. Fasc. I. Nr. 500. 1702: BAZML IV-501/b. Mat. III. Fasc. I. Nr. 505. 1746: EÉL Archívum Novum, 3415. rsz. Canonica Visitatio. 1761: HML XII-9. 4. rsz. Conscriptio Jobbgyorum. 1768: HML XII-9. 1. rsz. kilenced- és tizedösszeírások. 1769: EÉL Archívum Novum, 3418. rsz. Canonica Visitatio. 1771: HML XII-9. 1. rsz. kilenced- és tizedösszeírások. 1802, 1813, 1818, 1821: HML XII-9. 4. rsz. Conscriptio urbarialis.

/ 3/ A táblázat forrásai: *Kovács*, 1991. 35., illetve az 1990. évi népszámlálás adata: KSH 1990. évi népszámlálás. 12. Heves megye adatai. Bp. 1992.

/ 4/ A házasságkötések, születések és halálozások adatait ugyan 1731-től évenkénti és megszakítatlan sorozatban ismerjük, de ezeket az 1785-től kezdődő hiteles népszámlálások adataival csak 1881-től lehet 10 éves időközökben összevetni. Ezért a közölt táblázat első

A HÁZASSÁGKÖTÉSEK NÉHÁNY JELLEMZŐJE BÉLAPÁTFALVÁN

négy évkörének 44, 28, 11 és 11 évre vonatkozó adatait 10 éves évkörökben itt külön is megadjuk.

- / 5/ Míg 1900-ban a keresőképes lakosság 74,6%-a a mezőgazdaságban dolgozott és csak 16,0% volt az ipari keresők aránya, 1930-ban ez 44,7%, illetve 41,4 %, 1990-ben pedig 5,0%, illetve 61,6%.
- / 6/ A táblázat forrásai: 1577: HML XII-9. 34. rsz. Nr. 591. 1641: HML XII-9. 29. rsz. Nr. 32. irat között. 1686: BAZML IV-501/b. Mat. III. Fasc. I. Nr. 23. 1692: BAZML IV-501/b. Mat. III. Fasc. I. Nr. 496. 1698: BAZML IV-501/b. Mat. III. Fasc. I. Nr. 500. 1702: BAZML IV-501/b. Fasc. I. Nr. 547. 1761: HML XII-9. 4. rsz. Conscriptio Jobbagyonum. 1771: BAZML IV-501/b. Mat. XXII. Fasc. I. Nr. 318. 1782: HML XII-9. 1. rsz. Regestrum decimae frugum ... 1792: HML XII-9. 31. rsz. Nr. 285.: Robottábla, 1819: HML XII-9. 34. rsz. Nr. 526. — Ezek a névsorok azonban csak a jobbágyok neveit tartalmazzák, de a faluban több család is élhetett egy-egy esztendőben, mint a táblázatban foglaltak.
- / 7/ Feltételezhető, hogy az 1641. évi jegyzékben szereplő családok közül néhány már 1577-ben is a faluban élt. Másik csoportjuk a környező falvakból és azokból a községekből kerülhetett be, amelyek, mint a szarvaskői vár tartozékai közös gazdasági szervezetben voltak Apátfalvával. E váruradalom 1577. évi urbáriumuma Fedémesen többek között a Vincze, Szabó, Sebestyén és Mező családokat említi, Demjénben 2 Holló család is élt. Lehet, hogy innen származott az 1577-ben az Apátfalván összeírt Tolvaj család is. Vö.: *Maksay*, 731—733. (Sajtóhiba miatt az urbárium évszámát 1677-nek jelöli.) — 1621-ben Bekölcén Holló és Bódi, Felsőtárkányban 1631-ben Erdélyi, Farkas, Hegyi, Kakuk, Sas és Somogyi családneveket találunk. Soós, 1975. 98., 209. — A törzsökös családokéihoz hasonló nevek az 1549. évi dézsmajegyzékekben a következő szomszédos falvakban fordulnak elő: *Bársony*: —, *Barta*: Egerbocs, Mikófalva, *Berecz*: Egercsehi, *Csuhány*: Cigléd, Felsőtárkány, *Kakuk*: Felnémet, Felsőtárkány, *Kele*: Felnémet, *Kormos*: Felnémet, *Pelyhe*: —, *Sas*: Tihamér, *Holló*: Bekölce, *Mező*: Buja, Buja, Pósvár (elpusztult falvak Egerbocs és Fedémes határában), *Oláh*: Tihamér, *Sebestyén*: Nagytálya, *Simon*: Felnémet, Tihamér, *Somodi*: Felsőtárkány, Tihamér, *Vas*: Bekölce, Egerbocs, Egercsehi, Felnémet, *Vincze*: Tihamér.
- / 8/ Csak a Kele család nem él a faluban. Már csak 1 Simon család van és a Vincze családnevet már csak 1 nő viseli. Az 1577-ben készült összeírásban előforduló 8 család (Bán 1, Farkas 1, György 1, Hidi 1, Nagyantal 2, Surbok 1 és Tolvaj 1) már nem szerepel az 1641. évi névjegyzékben. Feltehetően a török hódoltság elől menekültek el, csökkentve a falu későközépkori népességét. A hódoltság időszaka alatt betelepült Antal, Bódi, Demeter, Kósa, Oláh, Salamon, Sebestyén, Simon, Séra és Vas családok nevei nem szerepelnek a XVIII. század második felében készült összeírásokban, egyedül a Dávid család neve fordul elő még 1819-ben is, de jelenleg ilyen családot sem ismerünk.
- / 9/ A leggyakrabban előforduló ragadványnevek:
Ambruzs: csontos, **Baranyi**: vincze, **Bársony**: bába, babos, bajúsz, billikó, bódi, bora, brunczvik, busa, csanádi, csanca, darázs, füzes, gácsi, gácsi busa, ganga, ifjú, juhász, kicsiny, kós, öreg, pipók, sándor, szögbeli, **Barta**: ifjú, istenhozta, jáger, juhász, kecső, kecsőbalog, kicsi, kicsiny, kis, kós, külső, lukács, mendi (mengyi), nátha, öreg-gácsi, pecsenku, pipás, pipó, róza-bajúsz, sítai, száka, szögi, zsíros, **Berecz**: alsó, alvégi-

szálkás, barta, benke, bíró, bokre, bugyi, bugyi-kocsis, csepű, dattya, felsű, ferkó, füzes, győri, ifjú, kása, kasza, kis, közép, langász, öreg pityir, pásti, pityiricske, pumita, recskai, rezes, szálkás, szögbeni, szúnyog, tökmag, tuskó, vas, **Búzás:** bandi, **Csépányi:** bárdos, **Csuhány:** balázs, belső, faragó, gyáros, hutás, ifjú, jacso, kata, öreg, pásti, serét, szélső, **Dávid:** ganga, kis, **Durzó:** ifjú, öreg, pali, **Erdélyi:** baka, fülök, **Farkas:** csire, **Ferencz:** bagi, birka, madarász, oláh, öreg, róka, szúszék, **Hegyi:** bojtár, bugyi, dulló, **Holló:** tódás, **Ipacs:** kása, **Kakuk:** becski, boglyas, **Kele:** sas, **Kelemen:** királdi, **Kormos:** bika, boka, bokolyó, hergeder, ifjú, kovács, marczi, öreg, pásti, sike, tusi, **Kovács:** túró, csaner, peske, topa, szakál, györke, mindes, szakál, **Lőrinc:** bacso, **Lukács:** barta, **Mező:** alsó, gomolya, hendrik, ifjú, jáger, kisa, kulla, öreg, pörő, pásti, tollú, zsidó, **Mikó:** bacsó, bíró, bacsika, bacso, barát, barát bóha, barát kalo, barát kata, barát szöszke, bera, béres, bíró, bódi (bógyi), bolha, bózser, dattya, dúri, fülök, gyáros, hegedűs, iszko, juhász (juhos), kalo, koze, molnár, öreg, pamuka, pásti, sári, szöszke, pörő, **Nagy:** andrás, fiatal, istók, kagyesz, öreg, **Oláh:** csóka, mérges, párizs, **Pelyhe:** barna, bátyó, csaner, csepű, ganca, huszár, jankó, lúdháj, peták, **Pintér:** tusi, **Sas:** balog, gazda, godó, jegykő, kocsis, langász, matyi, mikó, oftyu, palya, peke, possatt, tamás, **Sike:** rexum, szűcs, **Sipos:** duka, durat, **Somodi:** csire, úri, **Szabó:** barát, bodnár, csongi, kocsmáros, kondás, nagypál, pergát, pipi, tila, tina, veres, **Takács:** fűzfa, **Varró:** felés, **Vas:** pumita, **Zachar:** bagi, török. — A ragadványnevek forrásai: 1792: HML XII-9. 31. rsz. Nr. 285. 1798: Uo. Nr. 339. 1806: Uo. 33 rsz. Nr. 409. 1819: Uo. 34. rsz. Nr. 526. 1822: Uo. Nr. 553. A XIX. század második felétől: a bélapátfalvai plébánia anyakönyvei és 1895-től az állami anyakönyvek.

- /10/ 1895-től kezdődően csak az első házasságkötéseket vettük figyelembe ennél a vizsgálatnál. Tekintettel arra, hogy az 1718 és 1727 közötti évekből a házassági anyakönyvek hiányoztak, statisztikailag összefüggő és értékelhető sorozatot csak 1731-től tudunk a házasságkötésekről összeállítani.
- /11/ Tulajdonképpen ez is szomszédos falu volt, de csak a két falu határa ért össze az erdőben. Az első időszakban még sokkal közvetlenebb volt a két falu közötti kapcsolat, mert az erdős területen lévő legelőket a kisebb nézeteltéréseket kivéve szinte közösen használta a két falu népe.
- /12/ A vőlegények száma és lakóhelye az 1731—1980 között kötött exogám házasságokban:
11 fő: Budapest **10 fő:** Csokva **9 fő:** Bátor **8 fő:** Egerbakta, Miskolc, Ostoros **7 fő:** Arló
6 fő: Csermely, Sajóvárkony, Tarnalelesz **5 fő:** Dédes, Nagyvisnyó, Ózd, Szűcs **4 fő:** Bánhorvát, Bükkszenterzsébet, Füzesabony, Hevesaranyos, Lénártdaróc, Mezőkövesd, Sáta **3 fő:** Kazincbarcika, Mályinka, Nekézseny, Recsk, Sajószentpéter, Szentdomonkos, Uppony **2 fő:** Besenyőtelek, Bodony, Borsodgeszt, Csehország, Edelény, Egerszólát, Ercsi, Erdőkövesd, Gyöngyös, Hatvan, Heves, Hódoscsépány, Járdánháza, Jászlady, Kál, Kismező, Makó, Nagytálya, Nyíregyháza, Omány, Pétervására, Putnok, Sajóvamos, Szendrő, Szentsimon, Tiszaigar, Tiszanána, Vác, Ismeretlen helyről származó **1 fő:** Aldebrő, Baja, Bakonybél, Báránd, Bodrogkeresztúr, Bükkszék, Debrecen, Dész, Detk, Disznósd, Dunaharaszti, Eisenberg, Erdőbénye, Fedémes, Feldebrő, Forró, Gégény, Győrvar, Hajdúböszörmény, Hámor, Hencida, Hernádnémeti, Hevesvezekény, Hódmezővásárhely, Igló, Ilóc Izsa, Jászberény, Kanada, Kápolna, Kaposvár, Karancsbeszterce, Kassa, Királd, Kisköre, Kistálya, Kömlő, Lénártfalva, Maklár, Mezőhegyes, Mezőtárkány,

Nadabula, Nagybátony, Nagyhalász, Nagymihály, Noszvaj, Novaj, Sárospatak, Sárrétudvari, Sarud, Sopron, Székesfehérvár, Szentpéterszeg, Szihalom, Szolnok, Szomolya, Szúcsi, Tállya, Tardona, Tarnaszentmiklós, Tatabánya, Tiszafüred, Tiszalúc, Tizzaszentimre, Tolcsva, Vécs, Vencsellő, Vilmány.

A menyasszonyok száma és lakóhelye az 1731—1980 között kötött exogám házasságokban: 9 fő: Eger 8 fő: Felsőtárkány 4 fő: Balaton, Budapest, Csernely, Miskolc, Nagyvisnyó 3 fő: Borsodnádásd, Egerbocs, Szilvásvárad 2 fő: Bánhorvát, Bóta, Egercsehi, Felnémet, Hangony, Kazincbarcika, Szarvaskő 1 fő: Abádszalók, Arad, Bátor, Berettyóújfalu, Bekölce, Besenyőtelek, Bogács, Boldogasszonyfa, Bükkmogyorós, Bükkszentkereszt, Csokva, Dobóc, Domaháza, Egerszólát, Füzesabony, Gyöngyös, Hajdúböszörmény, Himod, Jekelfalu, Komló, Lénártdaróc, Lengyelország, Mályinka, Mátrafüred, Mezőtárkány, Nőtincs, Oroszlány, Ostoros, Perény, Putnok, Püspökladány, Ramocsaháza, Sajóvárkony, Sánta, Szalonna, Szombathely, Tarnalelesz, Tiszacsege, Uppony, Üllő.

/13/ Az ókeresztény egyház már az I. század óta böjti napnak tekintette a szerdát, mert ez volt kezdőnapja Jézus szenvedésének, amely a nagypénteki kereszthalállal fejeződött be: *Radó*, II. 1096. Ez azonban később már csak egyszerű böjti nap volt, de a kántorböjtt (quattuor tempora) vagy évnegyedes böjtt napjait Invocavit vasárnapja (a húsvét előtti 6., más néven Quadragesima vasárnap), pünkösd (húsvét utáni 7. vasárnap) a szent kereszt felmagasztalása (szeptember 14.) és Szent Lucia (december 13.) ünnepe utáni szerdán, pénteken és szombaton mindig szigorúan betartották. — A szerdai és pénteki böjtt szokásaként mind a népi, mind a polgári háztartásokban e két napon rendszeresen főtt vagy sült tésztát készítettek ebédre.

/14/ A rendelet szövegét eddig nem sikerült fellelnünk, de feltehetően *II. József* császárnak a házasságkötések jogi kérdéseit szabályozó, 1786. március 6-án kiadott rendelete után került erre sor.

/15/ EÉL Archívum Novum, 131. rsz. Nr. 751.

/16/ Az 1829. évi egyházlátogatási jegyzőkönyv szerint a házasságkötés hétköznapi, mindig reggeli időpontban volt: EÉL Archívum Novum, 3444. rsz.

KOVÁCS BÉLA

FÜGGELÉK

Bélapátfalva családjai 1994-ben

Az 1994. évi állapotnak megfelelően minden családnév után zárójelben megadjuk az ilyen nevet viselő 18. életévét betöltött személyek számát, majd azt, hogy melyik az az esztendő, amikor a család már a faluban élt, vagy ha máshonnan került be a faluba, akkor * jelzéssel a születési helyét, vagy e nélkül a korábbi illetőségi helyét közöljük. Ha ezeket nem ismerjük, akkor azt így jelöltük: ??? Hasonló családnevűek más-más időpontokban vagy különböző helyekről is beköltöztek, ezért ezeket az adatokat is megadtuk. Összeállításunk nem a mai népesség pontos és egyénekre vonatkozatható leszármazását tartalmazza, mert nem családtörténeti vizsgálatként, hanem a falu törzsköös népessége és az új betelepülők keveredésének bizonyítására készült.

Ábel (3)	1953: *Budapest
Ács (2)	1983: Eger
Ádám (1)	1931: Kál
Adler (2)	1982: Bekölce
Ágó (1)	1962: *Ózd
Almádi (2)	1923 e.: ??? 1953: Bükkszentmárton
Ambrus (12)	1840, 1867, 1890: Mónosbél, 1896: Egercsehi, 1946: Uppony, 1949: Bátor
Antal (6):	1692: ???, 1782: Sajóvárkony, 1955: *Dorog, 1975: Szilvásvár
Apostol (1)	1988: Szilvásvár
Árvai (2)	1980: Mónosbél
Áy (1)	1938: *Baja
Bab (1)	1993: *Eger
Bacsó (2)	1971: *Putnok
Bagyinszky (3)	1967: *Kozárd
Bajusz (2)	1951: *Tokaj (Budapest)
Bajzát (18)	1780, 1825: Felsőtárkány
Baka (1)	1954: *Makó
Bakos (12)	1852: Bátor, 1971: *Vencsellő, 1983: *Tiszanána
Balázs (30)	1641 e.: ??? 1792: Eger, 1927: Csermely
Balog (10)	1670. k.: ???, 1707, 1772: Egerbocs, 1857: Felnémet, 1928: Szúcs, 1942: *Sajóvamos
Baranyi (35)	1725 e.: ???, 1903: Mikófalva, 1909: Felsőtárkány, 1957: *Kisterenye, *Tarnalelesz
Bárdos (13)	1600 e.: ??? 1820: Lénártdaróc, 1881: Hódoscsépány
Barkóczy (10)	1819: ???
Barna (28)	1976 : *Egercsehi, Mikófalva, 1981: *Szentistván
Bársony (67)	1577
Barta (96)	1577, 1790: Felsőtárkány, 1794: Csokva
Bartók (4)	1715: Ostoros , 1761, 1805, 1820: Balaton, 1874: Bükkmogyorósd
Bartus (2)	1960 e: Tiszanána
Becskei (4)	1937 e.: ???
Béni (3)	1977 k. *Érpatak
Berecz (105)	1577
Bereczki (2)	1700 e.:, 1726: Mónosbél, 1972: *Nyíregyháza
Besenyei (1)	1930 e: ???
Bikki (6)	1873: Hódoscsépány, 1902:*Felnémet
Bíró (1)	1922 e.: ???
Bisztri (2)	1971: *Ózd
Bizsók (2)	1977: *Nagylóc (Egercsehi)
Blaskovics (4)	1922: Edelény
Bocsi (3)	1923 e.: ???

A HÁZASSÁGKÖTÉSEK NÉHÁNY JELLEMZŐJE BÉLAPÁTFALVÁN

Bódi (3)	1953: *Mezőkövesd
Bodnár (2)	1951: *Gyöngyös, 1971: *Dámos
Bogdán (2)	1982: *Budapest
Bogdány (3)	1979: *Erdőbénye
Bognár (2)	1953: *Gyöngyös, 1957: *Tiszaöldvár
Bolacsek (4)	1947: *Dédes
Boncsér (3)	1977: Borsodgeszt
Boros (11)	1650 k.: ??? 1831: Arló, 1928: Szilvásvárad, 1962: Miskolc
Bóta (7)	1777, 1790: Balaton, 1780: Felsőtárkány, 1792: Mónosbél, 1820: Ostoros
Botos (5)	1954: *Szajla, 1959: *Diósgyőr
Csanádi (17)	1925 e. : ??? 1937: Felsőtárkány
Csáti (2)	1981: *Heves
Csécs (4)	1970 k.: *Bükkzsérc
Cseh (2)	1957: *Mezőtárkány, 1972: *Kömlő
Csicsák (1)	1975 e.: ???
Csipkés (2)	1970: *Ózd
Csóka (11)	1712: ???, 1833: Bükkszentmárton, 1838: Balaton, 1960: *Ózd
Csombor (2)	1976: *Mezőkövesd
Csomós (2)	1970 k. *Tiszanána
Csopa (1)	1943 e. ???
Csuhaj (1)	1940: *Szomolya
Csuhány (32)	1577
Csűrös (1)	1974: Kazincbarcika
Czirkus (2)	1988: *Eger
Dallos (5)	1988: *Eger
Daróczy (2)	1989: *Ózd (Bükkszentmárton)
Demencze (1)	1975: *Mezőtúr
Dér (2)	1985: *Ózd???
Dohai (1)	1992: *Eger
Dobos (2)	1985 e.: ???
Dorkó (18)	1732, 1885, 1896, 1954: Bekölce, 1899: Egercsehi
Dudás (1)	1768: Felnémet
Dudás (1)	1978: *Tiszalök (Ózd)
Dudics (2)	1936 e.: ???
Éles (4)	1983: *Hajdúszoboszló
Éliás (2)	1990: *Ózd (Csokvaomány)
Előházi (3)	1955 k. *Abasár
Erdélyi (17)	1740: Felnémet, 1785: Felsőtárkány, 1875: Mónosbél
Érsek (1)	1774, 1861: Borsodnádasd, 1896: Mikófalva
Fábri (2)	1977 k.: *Eger
Faragó (2)	1707 e.: ???
Farkas (40)	1577, 1770, 1824: Mikófalva 1787: Felsőtárkány, 1892: Szúcs, 1958: *Csermely, 1963: Járdánháza
Fazekas (6)	1945: *Hidasnémeti
Fehér (2):	1966: *Arló
Fekete (1)	1925: ???
Ferencz (82)	1771 e.: ??? 1803, 1838, 1873: Hevesaranyos, 1820: Balaton
Fidarov (1)	1977 k.: *Tiszaújlak
Firkó (3)	1985 k.: *Eger
Flach (2)	1980 : Karcag
Fodor (9)	1953: *Tiszaigar
Fónagy (1)	1921: Sajóvárkony

KOVÁCS BÉLA

Frics (Frits) (2)	1950: *Szilvásvár
Fridél (3)	1924: ???, 1958: *Hangony
Fuder (2)	1979: *Mád
Fülemen (3)	1981: Szolnok
Füredi (3)	1982: *Ózd???
Fürjes (3)	1952: *Omány
Gál (3)	1729: Pétervására, 1879: Eger
Galuska (2)	1977: *Bodrogszegi (Bodrogkeresztúr)
Garancsi (1)	1990 e.: Mónosbél
Gáspár (3)	1994: *Gyöngyös
Gazsó (2)	1973: *Felnémet
Gédra (1)	1988 e.: *Mátészalka
Gényi (3)	1918 e.: ???
Gereben (2)	1976: *Eger (Nagyvisnyó)
Gergely (2)	1988: *Egercsehi
Gézárt (1)	1971: *Budapest
Glück (2)	1989: *Pilisszentkereszt
Gotthárd (3)	1898: *Gömörpanyit (Eger)
Göboly (4)	1804: Egerbocs
Gyephár (2)	1974: *Jásszentandrás
Hajdú (1)	1972: *Füzesabony
Hák (2)	1962: *Bátor
Harkály (1)	1972: *Arló
Hársas (1)	1947: Mikófalva
Hegedűs (9)	1977 e.: *Bodroghalász, *Négyes, *Gyöngyös
Hegy (8)	1577
Hegy (8)	1790: Bánhorváti
Herczeg (2)	1853: Sopron vm.
Herczeg (2)	1950: *Sárospatak (Dunaharaszti)
Hernyák (1)	1982: *Hajdúnánás
Hideg (1)	1981: *Bükkszentmárton
Hódosi (1)	1988: *Csorna (Szilvásvár)
Holló (28)	1641 e.: ???
Honti (5)	1946: *Budapest
Horváth (19)	1941: *Csermely, 1944: *Debrecen, 1974, 1982: Felnémet, 1974: Gyöngyös
Hrabóczki (2)	1990 e.: *Ózd
Hreskó (2)	1978: *Tarnalelesz
Huszár (3)	1970: *Ercsi
Huszt (2)	1953: *Hencida
Ignác (5)	1955 e.: ???
Ikanov (2)	1979: *Miskolc
Illés (8)	1956, 1971: *Eger
Ipacs (8)	1712 e.: ???, 1728: Borsodnádásd, 1922: Edelény
Iparos (3)	1981 e.: *Bükkszentlászló
Ivanics (3)	1980 k.: *Sajószentpéter
Jakab (4)	1788, 1794, 1804: Felnémet, 1946: *Ivád (Szentsimon) 1984: *Egerlövő
Janovits (3)	1925: ???
Józsa (4)	1713, 1808, 1940, 1984: *Egercsehi, 1809: Mikófalva 1958: *Örményháza
Juhász (6)	1902: Felsőtárkány, 1961: *Nagyfüged
Kabai (3)	1988: *Mezőtúr
Kácsor (2)	1903: *Felsőtárkány, 1976: *Tiszanána
Kaknics (4)	1919 e.: Eger

A HÁZASSÁGKÖTÉSEK NÉHÁNY JELLEMZŐJE BÉLAPÁTFALVÁN

Kakuk (8)	1703 e.: ???, 1735: Felsőtárkány, 1811: Ostoros
Kaló (2)	1674 k.: ???, 1791, 1845: Csokva, 1975: *Eger (Szarvaskő)
Kary (2)	1979: *Tatabánya
Kecskés (2)	1988 e.: *Balmazújváros
Kecső (3)	1960: *Erdőtelek
Kelemen (8)	1819, 1921, 1977: *Mikófalva
Kenyér (4)	1943: *Velence (Ercsi), 1944: Kápolnásnyék
Kertész (2)	1866: Hollóháza
Kiss (21)	1769: Mónosbél, 1952: *Tiszafüred, ???
Klimaj (2)	1988 e.? *Eger
Koczka (2)	1983: *Tiszababolna
Koleszár (2)	1982: *Miskolc
Kolozs (1)	1988: *Nagylók
Komlós (4)	1980: Tiszababolna
Koncsik (2)	1964: *Felnémet
Koncz (1)	1933.e.: ???
Kónya (1)	1977: *Gönc
Kormos (72)	1577, 1956: *Omány
Korózs (4)	1782, 1951: Felnémet
Kovács (66)	1577, XVIII. sz.: Mikófalva, 1783: Felnémet, 1792: Bükkmogyorósd: 1903: Eger
Kozma (1)	1952: *Vértes , *Verpelét 1958: *Verpelét
Kükény (4)	1650 u.: ???, 1975: *Szajla
Könnnyű (2)	1984: *Csermely
Köpöczi (4)	1991: *Sáta
Kristóf (2)	1989: *Székelyudvarhely
Kriston (3)	1930: Mikófalva
Kudlák (3)	1949: *Fülek
Kurinka (2)	1978: *Egercsehi
Lacza (2)	1977: *Forró
Ladó (2)	1979: *Szerencs (Tiszalúc)
Lakatos (8)	1951, 1958: *Eperjeske, 1959: *Tiszalök
Lám (2)	1976: *Budapest
Laub (2)	1988: *Kemecse (Buj)
Lénárt (2)	1988 k.: *Miskolc
Lengyel (5)	1650 u.: ???, 1935: * Nagydobos, 1947: *Vulkán, 1949: *Maklár, 1960: *Apagy, 1979: *Miskolc
Liktor (5)	1786, 1816, 1824: Liktor: Szentmárton
Lipcsei (1)	1977: *Békés (Sajószentpéter)
Lovas (1)	1912: *Pestszentlőrinc
Lovász (2)	1977: *Egercsehi
Lőrinc (3)	1761: Lénártdaróc ,1834: Karancskeszzi
Lukács (1)	1956: *Zsámbok
Madarász (1)	1988 e.: *Ózd
Magyarovics (2)	1977 k.: *Komló
Majná (2)	1980 k.: *Mezőkövesd
Major (2)	1963: *Ófehértó
Makovics (1)	1968: *Felnémet
Mandola (1)	1937: *Szerencs, 1960: *Szerencs
Maráci (3)	1974: *Eger (Bükk-szentmárton)
Marcisák (3)	1917 e.: ???
Márton (2)	1927 e.: ???
Méhesi (3)	1933 e.: ???

KOVÁCS BÉLA

Mészáros (7)	1961: *Eger
Mézes (2)	1950: *Lénártdaróc
Mező (52)	1641 e.: ???
Mihály (6)	1964, 1983: *Egercsehi
Mikes (2)	1945: *Szilvásvárad
Miklós (4)	1987: *Jászapáti
Mikó (76)	1577
Minczér (3)	1954: *Vécs
Misurák (2)	1985 k.: *Ózd
Mogyorós (2)	1980: *Bánfalva
Molnár (25)	1650 u.: ???, 1929: Nagyvisnyó, 1956: *Szarvaskő, 1960: *Jászberény
Móth (5)	1908: Eger
Murányi (1)	1983: *Egerbakta
Mustos (2)	1965 k.: *Omány
Nagy (28)	1577, 1715: Felnémet, 1846: Eger 1863: Dés, 1886: Parád, 1939: *Mezőtárkány (Gyön- gyös), 1976: *Ózd 1983: *Gyula (Tatabánya)
Nótár (1)	1992: *Miskolc
Numan (1)	1958 e.: Eger
Okolicsányi (2)	1973: *Szilvásvárad
Oláh (10)	1641: ??? 1822: Szilvásvárad, XX. sz.: *Tarnalelesz, *Egercsehi, *Felnémet,
Orémusz (2)	1977: *Kisköre
Orosz (4)	1703 e.: ???, 1975: *Andornaktálya, 1975: *Tarnalelesz
Ökrös (1)	1992: *Ózd
Ötvös (1)	1984 e.: *Füzesabony
Paár (2)	1990 e.: *Budapest
Pál (4)	1977 k.: *Ózd (Sajószentpéter)
Pálinkás (4)	1971: *Eger
Papp (1)	1778, 1778, 1781: Egerbocs, 1790: Omány
Pataki (2)	1771: ???, 1825: Mikófalva
Patkó (1)	1903, 1982: *Nagyvisnyó
Pelyhe (39)	1577
Pető (6)	1980 e.: *Eger, 1984: *Karcag
Petrik (1)	1952: Besenyőtelek
Pettendi (1)	1982: *Hetés
Pintér (2)	1900 e.: ??? 1867: Bátor, 1969: *Görömböly
Pós (3)	1761e.: ???, 1761, 1778, 1819, 1919: Egercsehi
Póta (2)	1979: *Mezőkövesd
Práj (2)	1989: *Kisláng
Prokaj (1)	1983: *Eger
Püspöki (2)	1973: *Mezőtárkány
Radics (6)	1934: *Bekölce (Tarnalelesz), 1957: *Bolyok
Reinics (2)	1976: *Mikófalva
Remenyik (4)	1953: *Pusztaradvány
Rétházi (3)	1955 e.: ???
Rézműves (2)	1984: *Sajószentpéter
Ronyecz (2)	1988 e.: *Köröm
Róth (1)	1991: *Budapest
Sárga (1)	1984: Nyírcsászári
Sári (2)	1737 k.: ???
Sarkadi Nagy (1)	1958: *Beremend
Sárosi (2)	1961: *Eger
Sas (57)	1577

A HÁZASSÁGKÖTÉSEK NÉHÁNY JELLEMZŐJE BÉLAPÁTFALVÁN

Schillinger (2)	1930: Mályinka
Schnemann (2)	1985 k.: *Nagykanizsa
Sebők (5)	1650 u.: ???, 1972: *Nagyvisnyó
Semperger (1)	1947: *Eger
Sidló (1)	1951 e.: ???
Sike (7)	1731: Szentdomonkos, 1769, 1782: Felsőtárkány, 1874: Felnémet, 1986: Bánhorváti
Síkos (9)	1957 e.: ???
Simkó (2)	1984 e.: *Miskolc
Simon (2)	1965: *Nagyatád, 1974: *Eger
Sípos (4)	1790: Bükkszentmárton, 1982: *Budapest
Slezsák (2)	1987: *Szerencs (Tállya)
Somodi (10)	1641e.: ???, 1789, 1800: Felsőtárkány
Stáber (4)	1922: ???, 1934: *Mezőtárkány
Stefán (3)	1959: *Hajdúböszörmény
Suba (5)	1926: ???, 1947: Szilágycseh
Suha (11)	1951: *Tarnalelesz, 1955: *Felnémet
Suhánszki (3)	1963: *Ecséd
Sulik (3)	1951: *Budapest
Surányi (2)	1970: *Csány
Süle (5)	1913: ???
Sütő (3)	1733 e.: ???, 1737, 1800, 1969: Egercsehi, 1773, 1799: Felnémet
Szabad (1)	1992: *Tiszanána
Szabó (45)	1641 e.: ???, 1728: Felnémet, 1768, 1790: Mónosbél, 1773, 1776: Csernely, 1778, 1782: Bükkszentmárton, 1952: *Füzesgyarmat, 1954: *Szeged, 1965: *Szomolya
Szajkó (1)	1956: *Recsk, 1965: *Egercsehi, 1986: *Sajószentpéter
Szalkai (2)	1739: Egerbakta, 1932: Felnémet
Szamkó (1)	1989: *Eger
Szaniszló (4)	1974: *Nagyvisnyó
Szarvas (1)	1990: *Debrecen
Szécsi (6)	1954: *Debrecen
Szegő (7)	1952: *Ragály
Székács (2)	1988: Mónosbél
Szentpéteri (2)	1951: *Budapest
Szikszai (2)	1958: *Kács
Szilágyi (4)	1980 k.: *Kelemér (Kazincbarcika)
Szokolai (2)	1993: *Kemecse
Szombati (2)	1958: *Borsodgeszt
Szombati (2)	1975: *Balaton
Szűcs (3)	1963: Szűcsi
Szögédi (1)	1961: *Eger
Szóke (4)	1803, 1875, 1981: Mónosbél
Szűcs (11)	1806: Szűcs, 1827: Szücsi, 1961 e.: *Poroszló, *Fehérgyarmat, *Járdánháza
Tábori (2)	1954: Eger
Takács (14)	1703: ???, 1738, 1773: Bükkszentmárton, 1959: *Felnémet
Tamon (3)	1943: *Ercsi
Tippanócz (1)	1951: *Ricse
Tirk (3)	1979: *Rátka
Tóth (17)	1641 e.: ???, 1792: Hevesaranyos, 1792: Egerbocs, 1979: *Ózd
Tózsza (2)	1964: *Szilvásvárad
Török (6)	1983: *Szentistván, 1739: Arló, 1762, 1803: Egerbakta 1803: Bátor, 1985: *Kassa, 1988: *Heves, 1991: *Szentistván
Turai (8)	1800: Bükkmogyorósd, 1951: *Tiszanána

KOVÁCS BÉLA

Turcsányi (2)	1890: *Hangony (Mónosbél)
Tuza (2)	1971: *Maklár, 1973: *Csokvaomány
Újvári (3)	1969: *Jászládány, 1969: Tarnaszentmiklós
Ungor (3)	1973: *Sarkad
Vadál (3)	1964, 1973: *Kaposvár
Vajas (2)	1970 k.: *Balkány
Válint (1)	1982: *Nagyvisnyó
Várad (16)	1975 u.: *Arló, *Ózd, *Eger, 1981 u.: *Kisnána
Varga (6)	1735: Ostoros, 1957: *Balatonszemes, 1971: *Tiszamogyorós
Varró (4)	1855, 1960: *Szilvásvár
Vas (16)	1793, 1970: Egerbocs
Vásárhelyi (1)	1940: *Felsőtárkány
Vasas (2)	1974: *Mónosbél
Vécsi (1)	1992: *Ózd
Végh (1)	1980 k.: *Balaton
Veréb (2)	1972: *Miskolc
Veres (5)	1700 e: ???, 1953: *Makó, 1958: *Eger
Víg (5)	1974: Eger
Villangó (1)	1960: *Kömlő
Vincze (1)	1641 e.: ???
Virág (2)	1967 e. ???
Visnyóczki (1)	1990: *Heves (Tiszanána)
Vitányi (2)	1988: *Hajdúnás
Vitéz (3)	1922: Bekölce
Vizi (1)	1979: *Budapest
Zakar (9)	1831: Ostoros
Zámolyi (2)	1979: *Sajószentpéter
Zay (2)	1784: Bükkszenterzsébet
Zobolyák (3)	1965: *Tiszafüred
Zsoldos (5)	1952: *Székesfehérvár
Zsoltér (2)	1992: *Mézősas